

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuslakia ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tiedonsaantioikeuksia, jotta ne voisivat hankkia muilta viranomaisilta välttämättömiä tietoja yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen arviointia ja valvontaa varten sekä lupahakemuksen käsittelemiseksi. Viranomaiset voisivat hankkia tarvitsemiaan tietoja esimerkiksi Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamien velvoitteidenhoitoselvitysten avulla ja muista viranomaisrekistereistä. Lisäksi laissa säädettäisiin lupakäsittelyyn ja rekisteröintiin tarvittavien tietojen toimittamisesta sähköisesti. Esityksellä digitalisoitaisiin ja sujuvoitettaisiin varhaiskasvatuksen lupa- ja rekisteröintiprosessia niin lupaa hakevan varhaiskasvatuksen yksityisen palveluntuottajan kuin luvan myöntävän viranomaisen näkökulmasta.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia siten, että velvoitteidenhoitoselvitykset olisivat käytettävissä yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämisessä ja valvomisessa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	3
2.1 Yksityisen varhaiskasvatuksen lupamenettely	3
2.2 Yksityisten palveluntuottajien rekisteröiminen	4
2.3 Velvoitteidenhoitoselvitykset	5
3 Tavoitteet	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	6
4.1 Keskeiset ehdotukset	6
4.2 Pääasialliset vaikutukset	7
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	7
4.2.2 Viranomaisvaikutukset	7
4.2.3 Yritysvaikutukset	8
4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	8
4.2.5 Tietosuoja- ja tiedonhallintavaikutukset	9
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	11
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	11
6 Lausuntopalaute	12
7 Säännöskohtaiset perustelut	13
7.1 Varhaiskasvatuslaki	13
7.2 Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä	15
8 Lakia alemman asteinen sääntely	15
9 Voimaantulo	16
10 Toimeenpano ja seuranta	16
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	16
LAKIEHDOTUKSET	19
1. Laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta	19
2. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	21
LIITE	22
RINNAKKAISTEKSTIT	22
1. Laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta	22
2. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	24

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Yksityinen varhaiskasvatus muuttui ilmoitusmenettelystä luvanvaraiseksi toiminnaksi 1.1.2023 alkaen. Yksityinen perhepäivähoito pysyi ilmoitusmenettelyn piirissä. Tällä hetkellä yksityisen palveluntuottajan tiedot rekisteröidään päiväkotitoiminnan osalta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (jäljempänä Valvira) ja aluehallintovirastojen ylläpitämään yksityisten palvelun antajien rekisteriin, Valveriin. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan uudistuksen myötä Valveri on tarkoitettu korvata uudella palveluntuottajarekisterillä (jäljempänä Soteri-rekisteri). Soteriin kootaan muun muassa perustiedot yksityisistä varhaiskasvatuksen palveluntuottajista, päiväkodeista ja henkilöstöstä sekä valvontatietoa. Soterin käyttöönotto perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettuun lakiin (741/2023), joka tulee voimaan 1.1.2024. Myös Soterin käyttöönotto alkaa tammikuussa 2024.

Soteri-rekisterin käyttöönotto mahdollistaa aikaisempaa laajemmin sähköisen asioinnin toteuttamisen ja muihin tietojärjestelmiin tallennettujen tiedon hyödyntämisen lupaprosessissa. Tämä vähentää sekä viranomaisten että luvan hakijoiden henkilötyn määrää ja kustannuksia lupahakemuksen käsittelyssä. Sähköinen asiointi on menettelyneutraalia, eli ei ole merkitystä, onko yksityinen päiväkotitoiminta luvan- vai ilmoituksenvaraista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain liitteenä annettiin laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta (742/2023). Lakimuutoksella tehtiin varhaiskasvatuslain 46 ja 47 §:ään teknisluonteiset rekisterin nimeä koskevat muutokset niin, että pykälissä viitataan yksityisten palvelun antajien rekisterin sijasta palveluntuottajien rekisteriin. Nämä muutokset mahdollistavat Soterin käyttöönoton varhaiskasvatuksessa. Viranomaisten tiedonsaantioikeuksiin ei tässä yhteydessä tehty muutoksia.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Valvira on kehittänyt Soteria varhaiskasvatuksen tarpeisiin yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön ja aluehallintovirastojen kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt edellä mainittujen virastojen kanssa määrittelytyötä Soterin tietosisällön osalta sekä Soterin ja varhaiskasvatuksen tietovarannon tietojen yhteentoimivuuden edistämiseksi.

Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot keskeisiltä sidosryhmiltä. Esitysluonnos annettiin lausunnoille 10.11.—1.12.2023.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat nähtävillä osoitteessa <https://okm.fi/kaikki-okm-hankkeet> tunnuksella OKM027:00/2023.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yksityisen varhaiskasvatuksen lupamenettely

Yksityinen varhaiskasvatus muuttui ilmoitusmenettelystä luvanvaraiseksi toiminnaksi 1.1.2023 alkaen. Varhaiskasvatuslain 44 §:n mukaan varhaiskasvatusta järjestävällä tai tuottavalla yksityisellä palveluntuottajalla on ennen toiminnan aloittamista oltava lupa harjoittaa

päiväkotitoimintaa. Luvan myöntää hakemuksesta aluehallintovirasto. Yksityinen perhepäivähoito pysyi ilmoitusmenettelyn piirissä. Kunnat pitävät yllä luetteloa yksityisistä perhepäivähoitajista, eikä näitä tietoja ole ollut saatavilla Valveri-rekisteristä. Toistaiseksi ei myöskään ole suunnitelmia niiden viemiseksi Soteri-rekisteriin. Lupamenettelystä säättämisellä haluttiin varmistaa yksityisen varhaiskasvatuksen laatu ja selvittää palveluntuottajien taloudelliset ja ammatilliset toimintaedellytykset mahdollisimman huolellisesti ennen toiminnan aloittamista.

Varhaiskasvatuslain 43 a §:n 2 momentissa säädetään yleisistä edellytyksistä, jotka yksityisen palveluntuottajan tulee täyttää koko toiminnan ajan. Luvan myöntäminen edellyttää, että aluehallintovirasto on tarkastanut toiminnanharjoittamisen yleisten edellytysten täytymisen.

Luvan hakemisesta säädetään varhaiskasvatuslain 44 a §:ssä. Pykälän 1 momentissa säädetään tiedoista, jotka päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen on sisällettävä. Lupahakemuksen tekemisestä, sisällöstä ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista voidaan pykälän 4 momentin nojalla antaa tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Hakemuksen liitteistä säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa varhaiskasvatuksen yksityisen palveluntuottajan lupa- ja ilmoitusmenettelyyn kuuluvista liitteistä (890/2022).

Nykyisessä lupaprosessissa palveluntuottaja hakee lupaa lomakkeella, jonka tiedot lupaviranomainen siirtää käsin Valveri-rekisteriin ja lupaan. Tietojen kopiointi käsin on virheeltistä. Luvan hakija hankkii lupahakemuksen liitteet eri viranomaisilta. Tästä aiheutuu paitsi työtä myös kustannuksia luvan hakijalle.

Varhaiskasvatuslain 46 §:n mukaan lupaviranomainen rekisteröi palveluntuottajat ja sen toimipaikat yksityisten palvelujen antajien rekisteriin, eli Valveri-rekisteriin. Rekisteröinnistä tai sen hylkäämisestä ei tehdä erillistä päätöstä, vaan lupaviranomainen rekisteröi palveluntuottajan ja sen toimipaikat, jos se myöntää päiväkotitoiminnalle luvan.

Varhaiskasvatuslain 44 e §:ssä säädetään, että perhepäivähoitoa järjestävän tai tuottavan yksityisen palveluntuottajan on ennen toiminnan aloittamista tai sen olennaista muuttamista tehtävä kirjallinen ilmoitus varhaiskasvatuksesta vastaavalle kunnan monijäseniselle toimielimelle siinä kunnassa, jossa palveluja tuotetaan. Varhaiskasvatuksen muuttamisesta annetun lain (326/2022) siirtymäsäännösten mukaan, jos yksityinen palveluntuottaja on 1.1.2023 voimassa olleiden säännösten nojalla merkitty yksityisten palvelujen antajien rekisteriin, palveluntuottaja saa kuitenkin rekisterimerkinnän perusteella järjestää tai tuottaa päiväkotitoimintaa 31 päivään joulukuuta 2026. Vuoden 2027 alusta kaikilla päiväkotitoimintaa tuottavilla yksityisillä palveluntuottajilla tulee siis olla varhaiskasvatuslain 44 §:n mukainen lupa.

Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti yksityisessä varhaiskasvatuksessa palataan ilmoitusmenettelyyn, jotta kevennetään palveluiden järjestäjien hallinnollista työtä. Toiminnan käynnistäminen edellyttäisi, että aluehallintovirasto on tarkastanut toimipaikan. Valmistelu tämän osalta on vielä kesken.

2.2 Yksityisten palveluntuottajien rekisteröiminen

Ennen lupamenettelyyn siirtymistä yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajan tiedot tallennettiin Valveri-rekisteriin pääosin manuaalisesti ilmoitusmenettelyn edellyttämän rekisteröinnin yhteydessä. Yksityistä varhaiskasvatuksen palveluntuottajaa valvova kunta välitti palveluntuottajan tiedot Aluehallintovirastolle, jonka virkahenkilö kirjasi tiedot käsin

rekisteriin. Ilmoitusmenettelyn korvanneen lupamenettelyn prosessien digitalisointi on tällä hetkellä kesken. Valveriin otettiin käyttöön keväällä 2023 katselunäkymä, jossa rekisteröity varhaiskasvatuksen palveluntuottaja pystyy katsomaan Suomi.fi-valtuuksilla omia tietojaan. Toimipaikan rekisteröintiin tarvittavat tiedot tulevat edelleen lähinnä paperilomakkeilla ja niiden liitteinä.

Valveri-rekisteri on teknisen käyttöikänsä päässä. Valvira ja aluehallintovirastot ovat valmistelleet uutta palveluntuottajarekisteriä Soteria, jonne kootaan muun muassa perustiedot yksityisistä varhaiskasvatuksen palveluntuottajista, päiväkodeista ja henkilöstöstä sekä valvontatietoa. Soterin käyttöönotto perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettuun lakiin, joka tulee voimaan 1.1.2024. Soteri-rekisterin ensimmäinen käyttöönotto on vuoden 2024 alussa. Soteri korvaa yksityisten palvelujen antajien rekisteri Valverin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 11 §:ssä säädetään Soteri-rekisteristä ja sen yhteisrekisterinpitäjyydestä. Yksityisten varhaiskasvatuksen palveluntuottajien rekisteröinti perustuu varhaiskasvatuslakiin. Varhaiskasvatuslain 46 §:ssä säädetään palveluntuottajaa koskevien tietojen rekisteristä poistamisesta, rekisteriin tallennettavista tiedoista, lupaviranomaisen vastuusta rekisteriin tallentamisesta tiedoista sekä rekisteritietojen käytöstä valvontaviranomaisen tehtäviin.

Soteri kokoaa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatio- ja valvontatiedot sekä yksityisen varhaiskasvatuksen lupatiedot yhteen paikkaan. Käyttöönoton jälkeen tietoja ylläpidetään vain Soterissa. Soterin tiedoista luodaan julkinen sähköinen tietopalvelu, josta saatavat tilastot ja raportit palvelevat paitsi Valviraa ja aluehallintovirastoja myös useiden sidosryhmien ja viranomaisten tiedontarpeita. Varhaiskasvatustoimijoista rekisterissä olevien tietojen julkistamisesta tietopalvelussa ja tietojen luovuttamisesta säädetään varhaiskasvatuslain 47 §:ssä.

Soterin on tarkoitus sähköistää lupa- ja rekisteröintiprosessit niin, että palveluntuottajat tekevät hakemukset täysin sähköisesti Soterin kautta. Soterissa on valmius siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien rekisteröinnissä hyödynnetään teknisiä rajapintoja muiden viranomaisten rekistereihin ja muun muassa Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamiin velvoitteidenhoitoselvityksiin. Soterin kehittämistyössä on pidetty tärkeänä, ettei asiakkaan tarvitse toimittaa viranomaiselle tietoja, joiden on mahdollista liikkua viranomaisten välillä. Sähköisen asioinnin kautta palveluntuottaja voi myös hallita omia yhteystietojaan. Jotta Soteriin luotuja rajapintoja muiden viranomaisten rekistereihin pystytään hyödyntämään myös varhaiskasvatuksessa, tulee Aluehallintoviraston ja Valviran nykyisiä tiedonsaantioikeuksia laajentaa.

2.3 Velvoitteidenhoitoselvitykset

Harmaan talouden selvitysyksiköstä ja sen tehtävistä säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa (1207/2010). Lain 1 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan selvitysyksikön tehtävänä on laatia viranomaiselle velvoitteidenhoitoselvityksiä organisaatioista ja organisaatiohenkilöistä. Selvitysyksikkö laatii 5 §:n perusteella tehtävänsä toteuttamiseksi pyynnöstä velvoitteidenhoitoselvityksiä 6 §:ssä säädettyihin käyttötarkoituksiin. Velvoitteidenhoitoselvityksen tiedot kuvaavat organisaation tai organisaatiohenkilön toimintaa, taloutta sekä veroihin ja lakisääteisiin eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksuihin ja Tullin kantamiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista sekä lisäksi myös kytkentöjä muihin organisaatioihin tai organisaatiohenkilöihin. Tiedot velvoitteidenhoitoselvityksille saadaan rajapintojen kautta suoraan tietoja luovuttavien viranomaisten tietojärjestelmistä.

Velvoitteidenhoitoselvitysten avulla toteutetaan viranomaisten välistä, laissa määriteltyihin tiedonvaihtosäännöksiin perustuvaa tietojenvaihtoa. Harmaan talouden selvitysyksikön tehtävänä on hankkia, koota ja välittää viranomaisen tiedonsaantioikeuksien mukaiset tiedot niitä pyytäneelle viranomaiselle. Selvitysyksikön oikeudesta saada tietoja velvoitteidenhoitoselvitystä varten säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 7 §:ssä. Lainkohdan 1 momentin mukaan selvitysyksiköllä on oikeus saada salassapitovelvollisuuden estämättä viranomaiselta ne velvoitteidenhoitoselvityksen laatimiseksi välttämättömät tiedot, jotka velvoitteidenhoitoselvitystä pyytävä viranomainen on oikeutettu saamaan selvityspyynnössä kuvattua käyttötarkoitusta varten. Velvoitteidenhoitoselvityksen avulla saatavilla olevat tiedot määräytyvät siis kunkin tietoja pyytäneen viranomaisen omien tiedonsaantioikeuksien mukaan. Mahdollisuus pyytää velvoitteidenhoitoselvitystä ei luo viranomaiselle tiedonsaantioikeutta, vaan kyse on pelkästään viranomaisen erikseen säädetyn tiedonsaantioikeuden teknisestä toteuttamistavasta.

Velvoitteidenhoitoselvitysten osalta on vakiintuneesti katsottu, että velvoitteidenhoitoselvityksen saamiselle on perusteet, mikäli viranomainen tarvitsee tiedon julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisesta, esimerkiksi siksi, että se on lupanhakijan luvan myöntämisen ehtona. Lisäksi viranomaisella tulisi olla riittävän laajat tiedonsaantioikeudet säädettyinä tätä tarkoitusta varten. Tällä hetkellä lainsäädäntö ei mahdollista velvoitteidenhoitoselvitysten laatimista tukemaan varhaiskasvatuksen yksityisten palveluntuottajien yleisten edellytysten täyttymisen arviointia tai valvontaa, sillä aluehallintovirastoilla ja Valviralla ei ole tiedonsaantioikeutta tähän tarkoitukseen.

3 Tavoitteet

Esityksellä digitalisoidisiin ja sujuvoitettaisiin varhaiskasvatuksen lupa- ja rekisteröintiprosessia niin lupaa hakevan varhaiskasvatuksen yksityisen palveluntuottajan kuin luvan myöntävän viranomaisen näkökulmasta. Lisäämällä lakiin tarvittavat tiedonsaantioikeudet edistettäisiin myös viranomaisten välistä yhteistyötä, kun suurin osa luvan myöntämiseksi tarvittavista tiedoista ja liitteistä voitaisiin hakea julkisista rekistereistä, toisilta viranomaisilta ja muista julkisista lähteistä. Esitys on menettelyneutraali, eli ei ole merkitystä, onko yksityinen päiväkotitoiminta luvan- vai ilmoituksenvaraista.

Tällä hetkellä varhaiskasvatustoimijan on lupaa hakiessaan hankittava ja lisättävä tarvittavat liitteet lupahakemukseensa käsin. Esityksessä ehdotettujen muutosten myötä lupanhakija ei itse enää hankkisi ja toimittaisi kaikkia vaadittuja liitteitä, vaan lupaviranomainen saisi ne osittain suoraan muista rekistereistä. Tämä keventäisi merkittävästi varhaiskasvatustoimijoiden hallinnollista taakkaa, vähentäisi lupa- ja rekisteröintikustannuksia ja lisäisi lupakäsittelyssä tarvittavien tietojen oikeellisuutta. Lisäksi muutoksilla sujuvoitettaisiin lupa- ja rekisteröintiviranomaisen työtä ja tehostettaisiin tiedonhankintaa. Muutokset mahdollistaisivat myös aikaisempaa ajantasaisempiin tietoihin pohjautuvan riskiperustaisen varhaiskasvatuksen viranomaisvalvonnan.

Esitys osaltaan toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksia digitaalisen asioinnin ensisijaisuudesta. Tavoitteena on merkittävästi vahvistaa sähköisen asioinnin edellytyksiä järjestelmätasolla. Vastaisuudessa sähköinen asiointi olisi ensisijainen vaihtoehto ja paperiprosessista voitaisiin vähitellen luopua.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi aluehallintovirastojen ja Valviran tiedonsaantioikeuksista niin, että ne voisivat hankkia muilta viranomaisilta välttämättömiä tietoja lupahakemuksen käsittelemiseksi sekä yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen arvioimiseksi ja valvomiseksi. Aluehallintovirastot ja Valvira voisivat hankkia tarvitsemiaan tietoja esimerkiksi Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamien velvoitteidenhoitoselvitysten avulla ja muista viranomaisrekistereistä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia siten, että velvoitteidenhoitoselvitykset olisivat käytettävissä varhaiskasvatuksen lupaprosessissa sekä yleisten edellytysten täyttymisen selvittämisessä ja valvonnassa.

Lisäksi säädettäisiin lupakäsittelyyn ja rekisteröintiin tarvittavien tietojen toimittamisesta sähköisesti. Esityksessä ehdotetaan myös muita teknisluonteisia muutoksia, jotka liittyvät Soterin käyttöönottoon varhaiskasvatuksessa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Tiedonsaantioikeuksien laajentamisen ei arvioida aiheuttavan kustannuksia Aluehallintovirastoille ja Valviralle. Opetus- ja kulttuuriministeriölle Soteri-rekisterin ylläpitokustannusten arvioidaan olevan vähäiset, 0—30 000 euroa vuosittain, sillä ylläpidon kustannuksia katetaan rekisteröinneistä perittävillä maksuilla.

Opetushallituksen näkökulmasta Soterin käyttöönotto yksityisen varhaiskasvatuksen lupajärjestelmänä edellyttää muutoksia Vardan ja Opetushallituksen ylläpitämän Organisaatiopalvelun toimintalogiikkaan, rajapintoihin ja ohjeistuksiin. Koska tavoitteena on julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, jäljempänä tiedonhallintalaki) mukaisesti hyödyntää jo olemassa olevaa viranomaistietoa, tulee rakentaa tarpeelliset järjestelmäintegraatiot ja varmistaa tiedon synkronisointi järjestelmien välillä. Käyttöönottoaiheessa asiakaspalvelu pitäisi sisällään muun muassa yhteistyötä viranomaisten välillä ja Vardaan liittyvää neuvontaa. Toimijatietojen integraation teknisen kehittämistyön sekä asiakaspalvelun kustannusten arvioidaan olevan maltilliset, ja ne katettaisiin Vardan käytössä olevilla pienkehittämisvaroilla.

Yksityisen varhaiskasvatuksen lupamenettelyn digitalisoinnin myötä lupaviranomainen voisi tarkistaa viranomaisrekistereistä tietoja, jotka varhaiskasvatustoimijoiden on aikaisemmin tullut liittää lupahakemuksen sekä ilmoitusmenettelyssä ilmoituksen rekisteröinnin oheen. Osa näistä todistuksista ja otteista on maksullisia. Ehdotetusta muutoksesta voi tulla kustannussäästöjä varhaiskasvatustoimijoille, kun jatkossa lupaviranomainen saisi tiedot suoraan muista rekistereistä. Velvoitteidenhoitoselvityksen ja muiden rekisterien tietoja ei voida kuitenkaan hakea niille kansainvälisille yksityisille varhaiskasvatustoimijoille, joita ei ole rekisteröity suomalaisiin rekistereihin. Näiden toimijoiden taloudelliset kustannukset pysyisivät samoina kuin aiemmin.

4.2.2 Viranomaisvaikutukset

Viranomaisten välisten tietojenvaihtosäännösten kehittäminen mahdollistaisi sen, että muille viranomaisille kertaalleen annettu tieto olisi käytettävissä myös yksityisten päiväkotien lupa- ja

rekisteröintimenettelyssä. Lupaprosessissa tarvittavien tietojen hakeminen muiden viranomaisten rekisteristä sujuvoittaisi ja pienentäisi luvan myöntävän viranomaisen työtä verrattuna alkuperäisen ilmoitusmenettelyn sekä nykyisen lupamenettelyn asiointiprosesseihin.

Nykyisin lupahakemus liitteineen voidaan toimittaa sähköisenä tai paperisena lomakkeena aluehallintovirastoon, jolloin tietojen siirtäminen viranomaisen järjestelmään vaatii paljon käsin tehtävää työtä ja näin ollen henkilöresurssia. Velvoittavan sähköisen asioinnin myötä paperisten lomakkeiden ja liiteasiakirjojen käsittely vähenisi, ja varhaiskasvatuksessa päiväkotitoimintaa harjoittavien yksityisten palveluntuottajien haku- ja käsittelyprosessit siirtyisivät sähköisiksi Soteriin. Asiointipalvelua hyödyntämällä luvan hakija syöttäisi tietonsa järjestelmään suoraan ja osa tiedoista haettaisiin muista viranomaisten rekistereistä teknisten rajapintojen kautta. Tämä ehkäisee luvanhakijan ja lupaviranomaisen päällekkäistä työtä. Aluehallintovirastojen ei tarvitsisi jatkossa varmistaa, että kaikki yleisten edellytysten täyttymistä koskevat liitteet ovat asianmukaisesti täytetty ja liitetty hakemukseen, sillä tiedot olisivat automaattisesti yhteismitallisessa muodossa saatavilla velvoitteidenhoitoselvityksistä. Tämä todennäköisesti nopeuttaisi lupa- ja rekisteröintiprosessia alkuvaiheen jälkeen, koska velvoitteidenhoitoselvityksissä tiedot ovat kaikista toimijoista samassa muodossa ja ajan tasalla. Aluehallintovirastot voisivat myös jatkossa hyödyntää velvoitteidenhoitoselvityksiä tarkastaessaan, että jo luvan saanut toimija täyttää varhaiskasvatuslain 43 a §:n mukaisesti yleiset edellytykset koko sen toiminnan ajan. Aluehallintovirastojen varhaiskasvatuksen lupa-asioita käsittelevien henkilöiden olisi opetettava tekemään arvioita yleisten edellytysten täyttymisestä velvoitteidenhoitoselvityksen perusteella, mutta tämän ei arvioida lisäävän aluehallintovirastojen työmäärää nykyisestä. Itse velvoitteidenhoitoselvitykset laatisi Harmaan talouden selvitysyksikkö, joka myös tukee velvoitteidenhoitoselvityksen käytössä. Velvoitteidenhoitoselvitysten laatiminen olisi Harmaan talouden selvitysyksikössä mahdollista hoitaa nykyisillä resursseilla.

Muista viranomaisrekistereistä saatavat tiedot, Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamat velvoitteidenhoitoselvitykset sekä velvoite yhteystietojen ajan tasalla pitämisestä mahdollistaisivat myös aikaisempaa ajantasaisempiin tietoihin pohjautuvan riskiperustaisen varhaiskasvatuksen viranomaisvalvonnan.

4.2.3 Yritysvaikutukset

Esitettyjen muutosten myötä suomalaisten yksityisten päiväkotitoimijoiden ei enää tarvitse hakea ja toimittaa erikseen yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen osoittavia tietoja viranomaiselle, koska tiedot saadaan teknisin ratkaisuin suomalaisista viranomaisrekistereistä. Tämä säästää kustannuksia ja työaikaa olennaisesti verrattuna alkuperäisen ilmoitusmenettelyn sekä nykyisen lupamenettelyn asiointiprosesseihin. Lupa- ja rekisteröintiprosessi voisi myös nopeutua, koska lupaviranomainen saisi tarvitsemansa ajantasaiset tiedot suoraan toisen viranomaisen rekistereistä, jolloin käsittelyä eivät hidasta esimerkiksi varhaiskasvatustoimijoille lähetetyt lisätietopyynnöt määräaikaan.

Asioinnin sähköistäminen vaatii varhaiskasvatustoimijoilta tietoteknisten edellytysten olemassaoloa niin välineiden kuin niiden käyttötaidon osalta. Ottaen kuitenkin huomioon, että sähköinen asiointi on elinkeinotoiminnassa ja yhteiskunnassa ylipäätään arkipäiväistynyt, ei asioinnin sähköistäminen yksinään tule aiheuttamaan lisäkustannuksia palveluntuottajille. On selvää, että on myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole kotitaloudessaan internetyhteyttä ja/tai jotka eivät käytä internetiä, mutta voidaan arvioida, että yksityistä päiväkotitoimintaa harjoittavilla palveluntuottajilla kokonaisuudessaan tietotekniset valmiudet sähköiseen asiointiin ovat olemassa.

4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Hallituksen esitys tukee tietoyhteiskunnan suotuisaa kehitystä edistämällä digitaalisten palveluiden käyttöä ja kehittämistä. Se myös toteuttaa pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjausta, jolla hallitus edistää tiedon liikkumista julkishallinnon eri tietojärjestelmien välillä. Yksityisen varhaiskasvatuksen järjestäjille on aiemminkin ollut sähköinen rekisteri, mutta lupiin ja niiden muutoksiin tarvittavat liitteet on pitänyt tilata ja toimittaa erikseen. Osa dokumenteista on toimitettu lupa- ja valvontaviranomaisen käsiteltäväksi jopa paperilla. Esityksen on tarkoitus minimoida paperihakemusten käsittelyä ja helpottaa sekä hakijan että viranomaisen työtä digitalisaatiota hyödyntämällä. Tämän toivotaan parantavan uuden kansallisen palveluntuottajarekisterin, Soterin, tietosisällön laatua ja hyödynnettävyyttä verrattuna aiempaan rekisteriin. Esitys vaikuttaa siis välillisesti myös muiden palveluiden kehitystyöhön, sillä se tekee mahdolliseksi hyödyntää rekisteritietoa luvan saaneista yksityisen varhaiskasvatuksen toimijoista. Ensimmäisenä tietoa tullaan hyödyntämään Opetushallituksen ylläpitämässä palveluissa kuten varhaiskasvatuksen tietovarannossa ja Organisaatiopalvelussa, jolloin näissä kasvatuksen ja koulutuksen kansallisissa palveluissa olisi yksityisen varhaiskasvatuksen toimijoista yhtenäinen, ajantasainen tietosisältö Soterin kanssa. Esityksessä ehdotettu vaatimus yhteystietojen ajan tasalla pitämisestä edistää pidemmällä aikavälillä myös Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän (YTJ) tietojen oikeellisuutta.

Uutta palveluntuottajarekisteriä ei toteuteta vain yksityistä varhaiskasvatusta varten, vaan sama rekisteri tulee olemaan käytössä myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajilla. Tällä ratkaisulla hyödynnetään jo olemassa olevaa hyvää työtä, jota järjestelmäkehityksessä on tehty, säästetään verovaroin toteutettavan rekisterin kustannuksissa ja lisätään poikkihallinnollista yhteistyötä. Lisäksi, mikäli yritys hakee lupaa tai ylläpitää tietojään sekä varhaiskasvatuksen että sosiaali- ja terveydenhuollon toimijana, onnistuu se samasta asiointipalvelusta. Sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa yhteisen palvelun toivotaan lisäksi edistävän hakijoiden luottamusta digitaalisen palvelun tietosuojaan ja tietoturvaan. Laajempi palvelu auttaa myös toteuttamaan pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan kirjattua vaatimusta varmistaa yhtä lailla suomen- ja ruotsinkieliset kuin englanninkielisetkin digitaaliset viranomaispalvelut yrityksille. Tällä nähdään olevan positiivisia vaikutuksia kansainvälisten varhaiskasvatustoimijoiden harkitessa toimintansa laajentamista Suomeen.

Esityksellä myös osaltaan pyritään ehkäisemään harmaata taloutta. Harmaa talous tarkoittaa yleensä maksujen ja velvoitteiden tarkoituksellista laiminlyöntiä yritystoiminnassa tai siihen rinnastettavassa toiminnassa. Varhaiskasvatuslaissa on jo aikaisemminkin asetettu yksityisten palveluntuottajien toiminnalle edellytyksiä, joiden on täyttyvä koko sen ajan, kun palveluja tuotetaan. Yksityisen päiväkotitoiminnan yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden ja luotettavuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, että kaikkien palveluntuottajien taloudelliset toimintaedellytykset selvitetään. Harmaan talouden selvitysyksikön laatimat velvoitteidenhoitoselvitykset toisivat kuitenkin lisähyötyä aikaisempaan nähden, kun palveluntuottajien yleisten edellytysten täyttymisen arvioimiseen tarvittavat tiedot saataisiin kootusti yhteismitallisessa ja ymmärrettävässä muodossa.

4.2.5 Tietosuoja- ja tiedonhallintavaikutukset

Esityksessä ehdotettuun sääntelyyn liittyvä henkilötietojen käsittely kuuluisi yleisen tietosuoja-asetuksen (luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679)) soveltamisalaan. Kun on kyse tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä, kansallinen

erityislainsäädäntö on mahdollista silloin, kun tietosuoja-asetus nimenomaisesti jättää jäsenvaltioille kansallista sääntelyliikkumavaraa.

Sääntelyliikkumavaraa voidaan käyttää, kun henkilötietojen käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, eli kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Esitykseen sisältyy henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä, muun muassa ehdotukset Soterissa käsiteltävistä ja sinne tallennettavista tiedoista sekä aluehallintovirastojen ja Valviran tiedonsaantioikeuksista. Valviran ja aluehallintovirastojen lakisääteisenä tehtävänä on yhdessä pitää Soteria lupa-asioiden käsittelyä sekä yksityisen päiväkotitoiminnan valvontaa ja tilastointia varten. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 11 §:n 2 momentin mukaan ne ovat myös rekisterin yhteisrekisterinpitäjiä. Lupaviranomaisen tulee varhaiskasvatuslain 46 §:n mukaan rekisteröidä palveluntuottaja ja sen toimipaikat, jos se myöntää päiväkotitoiminnalle luvan. Päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevaan lupahakemukseen sisältyy henkilötietoja, joista on säädetty varhaiskasvatuslain 44 a §:ssä. Näissä tilanteissa henkilötietoja käsitellään ensisijaisesti Valvira ja aluehallintovirastoja koskevien lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseksi, jolloin käsittelyperusteena olisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste vaikuttaa niihin oikeuksiin, joita rekisteröidyllä on käytettävissään. Kun tietoja käsitellään tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, ei käsittelyä voida asetuksen 21 artiklan perusteella vastustaa.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan kansallista liikkumavaraa käytettäessä käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Edelleen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti perusvaatimuksena tällaiselle lainsäädännölle on, että sen on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja sen on oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen suoran sovellettavuuden sekä perustuslakivaliokunnan lailla säätämistä koskevan viimeaikaisen tulkintakäytännön (ks. erityisesti PeVL 14/2018 vp), erityissääntely tulisi rajoittaa vain välttämättömyyteen.

Ehdotetulla sääntelyllä olisi yleisen edun mukainen tavoite, sillä esityksellä edistettäisiin sähköisten palveluiden käyttöä ja digitalisoitaisiin varhaiskasvatuksen lupa- ja rekisteröintiprosessia. Lisäksi sääntelyn voidaan katsoa olevan yleisen edun mukaista, sillä muutoksilla varmistettaisiin, että edellytykset yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamiseksi ovat kunnossa sekä lupaa hakiessa että toiminnan aikana. Sääntely rajattaisiin koskemaan vain niitä tietoja, jotka ovat välttämättömiä luvan hakemiseksi, yleisten edellytysten täyttymisen arvioimiseksi tai valvomiseksi. Tällä osaltaan varmistettaisiin, että käsittelytoimet ovat tarpeellisia ja oikeasuhtaisia tarkoituksiinsa nähden.

Esityksessä ehdotetaan varhaiskasvatuslain 42 §:ään aluehallintovirastoille ja Valviralle tiedonsaantioikeuksia, joiden perusteella ne voisivat hakea lupahakemukseen sisällytettävät sekä yleisten edellytysten selvittämiseen ja valvomiseen tarvittavat tiedot osittain muiden viranomaisten rekistereistä. Jatkossa lupanhakijan ei siis tarvitsisi enää itse liittää kaikkia tarvittavia tietoja hakemukseen, vaan osa tiedoista saataisiin esimerkiksi Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamien velvoitteidenhoitoselvitysten avulla. Nämä tiedot voisivat pitää sisällään henkilötietoja ja salassa pidettäviä tietoja.

Velvoitteidenhoitoselvitykset sisältävät tietoa palveluntuottajien ja luonnollisten henkilöiden taloudellisesta tilanteesta. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) 24 §:n 1 momentin 23 kohdan mukaan asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista tai varallisuudesta sekä ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisenä ja ulosottoselvitys ovat salassa pidettäviä. Salassapidon piiriin kuuluvat tiedot, jotka kuvaavat henkilön taloudellista asemaa kokonaisuutena. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 13 §:n mukaan velvoitteidenhoitoselvitykset ovat selvitysyksikössä salassa pidettävää tietoa.

Ehdotetut tiedonsaantioikeudet muuttaisivat tiedonsaannin tapaa, sillä aikaisemmin samat tiedot on toimitettu lupaviranomaiselle luvanhakijan kautta. Henkilötietojen käsittelyä rajoitettaisiin säätämällä tiedonsaantioikeus vain välttämättömiin lupahakemuksen käsittelemiseksi taikka yleisten edellytysten täyttämiseksi tai valvomiseksi tarvittaviin tietoihin.

Esityksessä ehdotetaan myös lisättäväksi varhaiskasvatuslain 44 a §:n 1 momenttiin uusi 12 kohta niin, että lupahakemuksen olisi sisällettävä myös muut varhaiskasvatuksen tietovarannon käyttäjähallinnan ja tietosisällön varmistamiseksi tarvittavat välttämättömät tiedot. Nämä tiedot voisivat sisältää myös henkilötietoja, kuten esimerkiksi tiedon Varda-pääkäyttäjästä. Koska varhaiskasvatustoimijalla on lakisääteinen velvollisuus tallentaa varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaan varhaiskasvatuslain 70 §:ssä tarkoitetut tiedot tuottamastansa varhaiskasvatuksesta, tulee jokaisella toimijalla olla tietovarannon tekninen pääkäyttäjä, jolla on oikeus myöntää käyttöoikeuksia muille organisaationsa henkilöille sekä käyttöoikeudet lisätä, muokata ja katsella organisaationsa tietoja. Pääkäyttäjän etu- ja sukunimi sekä sähköpostiosoite vaaditaan, jotta uudelle varhaiskasvatustoimijalle on mahdollista luoda pääkäyttäjä varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaan ja varmistaa, että uusi toimija voi täyttää lainsäädännön vaatimuksen toimija- ja toimipaikkatietojen tallentamisesta ja ajantasaisena pitämisestä kansallisessa tietovarannossa. Varhaiskasvatuslain 44 a §:ään ehdotetun muutoksen mukaan lupahakemukseen sisällytettävät varhaiskasvatuksen tietovarannon käyttäjähallinnan ja tietosisällön varmistamiseksi tarvittavien tietojen olisi kuitenkin oltava välttämättömiä mainittuun käyttötarkoitukseen, joten tarpeettomia henkilötietoja ei käsiteltäisi. Tiedot eivät pitäisi sisällään tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tiedot tallennettaisiin varhaiskasvatuslain 46 §:n 1 momentin perusteella Soteri-rekisteriin. Mainitussa lainkohdassa säädetään myös näiden rekisteriin tallennettavien tietojen säilytysajasta. Säännöksen mukaan palveluntuottajan tiedot tulee poistaa rekisteristä vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, kun palveluntuottaja ilmoittaa toiminnan lopettamisesta tai päiväkotitoiminnan harjoittamista koskeva lupa peruutetaan. Näin ollen ehdotetun 44 a §:n 1 momentin 12 kohdan perusteella tallennettujen henkilötietojen säilytysaika olisi rajattu voimassaolevan lainsäädännön nojalla.

Ehdotetuilla muutoksilla edistetään myös tiedonhallintalain tarkoituksen toteutumista. Tiedonhallintalain 20 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on pyrittävä hyödyntämään toisen viranomaisen tietoaaineistoja, jos viranomaisella on oikeus saada tarvittavat tiedot toiselta viranomaiselta teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla. Jos viranomaisella on oikeus saada toisen viranomaisen tietovarannosta tehtäviensä hoitamista varten tietoja luotettavasti ja ajantasaisesti teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla, se ei saa vaatia asiakastaan esittämään tai toimittamaan tällaista todistusta tai otetta, ellei se ole välttämätöntä asian selvittämiseksi. Esityksellä ehdotetuilla muutoksilla varmistettaisiin, että lupaviranomaisella olisi luvan myöntämisessä käytettävissään ajantasaiset tiedot niiden alkuperäisistä tietolähteistä, eikä jo kerran viranomaisen rekisteröimää tietoa kysyttäisi enää uudestaan luvan hakijalta. Muutoksilla myös edistettäisiin viranomaisten rekistereiden ja tietovarantojen tehokkaampaa

hyödyntämistä viranomaisten toiminnassa. Lisäksi muutoksilla kehitettäisiin rekisteröinnissä käsiteltävien tietojen tietoturva, sillä hakemalla tiedot rajapintojen avulla muista rekistereistä tietojen käsittelyprosessi yhdenmukaistuisi sekä tietojen luottamuksellisuus, eheys ja saatavuus olisi helpompaa turvata.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Yksityisen varhaiskasvatuksen lupatiedot tallennetaan 1.1.2024 alkaen Soteri-rekisteriin, jonka mahdollistama digitalisaation edistäminen ei toteudu täysimääräisesti, jos esitettyä muutosta aluehallintovirastojen ja Valviran tiedonsaantioikeuksiin ei tehtäisi. Tällöin lupa- ja rekisteröintiprosessi pysyisi jatkossakin osittain paperilomakkeella tehtävänä. Varhaiskasvatustoimijat voisivat edelleen hakea lupaa sähköisesti Soterissa ja lupaviranomainen voisi käsitellä lupahakemuksen, mutta luvan hakijan vastuulla olisi hakea tarvittavat tiedot hakemuksen liitteeksi eri viranomaisilta. Soterin yksityisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajien asioinnissa hyödynnettäviä velvoitteidenhoitoselvityksiä ei voitaisi käyttää yksityisessä varhaiskasvatuksessa, vaan yleisten edellytysten täyttymiseen liittyvät tiedot kävisivät ilmi hakemuksen liitteiltä. Lupa- ja rekisteröintiviranomainen puolestaan käsitelisi hakemuksen liitteet manuaalisesti ja kopioisi tarvittavat tiedot järjestelmään. Sekä luvan hakijan että viranomaisen tulisi edelleen varata henkilöresurssia prosessin suorittamiseen. Luvanhakijalle koituisi myös kustannuksia tiettyjen liitteiden hankkimisesta.

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella 10.11.—1.12.2023 ja siihen annettiin yhteensä 10 lausuntoa. Lausunnon antoivat aluehallintovirastot (yhteinen lausunto), Harmaan talouden selvitysyksikkö, oikeusministeriö, Opetushallitus, Sivistystyönantajat ry, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto, Tietosuojavaltuutetun toimisto ja valtiovarainministeriö.

Lausunnonantajat pitivät esitettyjä muutoksia tarkoituksenmukaisina ja näkivät myönteisenä esityksen tavoitteen yksityisen varhaiskasvatuksen lupamenettelyn ja rekisteröinnin kehittämisestä ja digitalisoimisesta. Ehdotetut muutokset saivat lausunnonantajilta pääosin kannatusta. Erityisesti aluehallintovirastot ja Valvira pitivät ehdotuksia hyvinä ja tarpeellisina.

Oikeusministeriön lausunnon perusteella 44 a §:n 1 momentin 11 kohtaan ehdotettu muutos siirrettiin omaksi 12 kohdaksi. Lisäksi ehdotettu 46 §:n 3 momentti poistettiin tarpeettomana oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön kommenttien vuoksi, sillä varhaiskasvatuslain 53 ja 58 §:n säännökset luovat jo nykyisellään valvontaviranomaiselle toimivallan antaa ohjausta ja neuvontaa ja tarvittaessa määräyksen varhaiskasvatuslain vastaisen toiminnan puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Lisäksi oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun lausunnot huomioiden esitykseen täydennettiin kuvausta siitä, minkälaisia tietoja ehdotetun tiedonsaantioikeussäännöksen perusteella voitaisiin pyytää ja ketkä olisivat tässä keskeisiä viranomaisia.

Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikkö katsoi, että varhaiskasvatuslain 43 a §:ssä säädettyjä yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisiä edellytyksiä tulisi laajentaa siten, että oikeushenkilömuotoisen palveluntuottajan vastuuhenkilön tai omistajan muu tai aikaisempi yritystoiminta voitaisiin ottaa huomioon palveluntuottajan luotettavuutta arvioitaessa. Lisäksi selvitysyksikkö ehdotti, että luotettavuuden edellytykseksi otettaisiin

myös, että palveluntuottajalla ei saisi olla Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntejä. Esityksen jatkovalmistelussa katsottiin, että näiden ehdotusten toteuttaminen edellyttää tarkempaa läpikäymistä eri viranomaisten kanssa.

Muutama lausunnonantaja piti epätarkoituksenmukaisena, että tietoa varhaiskasvatuksen palveluntuottajista tullaan keräämään jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuollon lähtökohdista kehitettyyn rekisteriin. Varhaiskasvatuksen luvanvaraisuutta valmisteltaessa opetus- ja kulttuuriministeriö kartoitti vaihtoehtoja yksityisten varhaiskasvatustoimijoiden lupatietojen tallentamiselle sekä siihen yhteyteen toteutettavalle sähköiselle asiointille. Tällöin vaihtoehtoina pohdittiin Opetushallinnon ohjaus- ja säätelypalvelu Oivan käyttämistä, Valverirekisterin jatkokäyttöä sekä Soterin hyödyntämistä. Soteriin päädyttiin, sillä se katsottiin varhaiskasvatuksen lupa- ja valvontaviranomaisten näkökulmasta sujuvimaksi ja tarkoituksenmukaisimmaksi järjestelmäksi tietohallinnon järjestämisen sekä kustannustehokkuuden kannalta.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Varhaiskasvatuslaki

42 §. *Suunnittelun, arvioinnin, valvonnan ja lupamenettelyn tiedonsaanti.* Pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan säännöksen uutta sisältöä. Jatkossa pykälässä säädettäisiin varhaiskasvatuksen suunnittelun, arvioinnin ja valvonnan tiedonsaannin lisäksi yksityisen varhaiskasvatuksen lupamenettelyyn liittyvistä viranomaisten tiedonsaantioikeuksista.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston oikeudesta välttämättömien tietojen saantiin muulta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta. Ehdotetun säännöksen mukaan aluehallintovirastoilla ja Valviralla olisi pyydettyessä oikeus saada tietoja palveluntuottajan veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta ja kytkennöistä, jos tiedot ovat välttämättömiä yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen käsittelemiseksi tai 43 a §:ssä tarkoitettujen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämiseksi tai valvomiseksi. Aluehallintovirastoilla ja Valviralla olisi oikeus saada tietoja pyydettyessä, eikä muilla viranomaisilla olisi oma-aloitteista velvollisuutta toimittaa tietoja. Tietojensaantioikeus olisi määritelty välttämättömyyskriteeriin sitoen.

Tietojen käyttötarkoituksena olisi selvittää, täyttyvätkö varhaiskasvatuslain 43 a §:ssä säädetyt yleiset edellytykset. Koska luvan myöntäminen edellyttää, että aluehallintovirasto on tarkastanut yleisten edellytysten täyttymisen, liittyisi tietojen käyttö olennaisesti myös luvan myöntämiseen. Varhaiskasvatuslain 43 a §:n mukaan yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten tulee täytyä koko toiminnan ajan. Ehdotettu sääntely parantaisi mahdollisuuksia varmistaa, että edellytykset yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamiseksi ovat kunnossa sekä lupaa hakiessa että toiminnan aikana.

Ehdotetun tiedonsaantioikeuden nojalla lupaviranomainen voisi hankkia asetuksessa 890/2022 säädettyjä ja lupahakemukseen tarvittavia liitteitä muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavalta, eikä luvanhakijan tarvitsisi hankkia ja toimittaa kaikkia vaadittuja liitteitä itse. Keskeisiä viranomaisia, jolta tietoja voitaisiin pyytää, olisivat esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallitus, Ulosottolaitos, Oikeusrekisterikeskus ja Verohallinto. Viranomainen voisi pyytää esimerkiksi kaupparekisteritiedot, konkurssirekisteritiedot, liiketoimintakieltorekisterin

tiedot sekä tiedot ulosottorekisteriä ja muista verohallinnon rekistereistä varhaiskasvatustoimijan yleisten edellytysten täyttymisen varmistamiseksi.

Julkisuuslaissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista samoin kuin viranomaisten velvollisuuksista lain tarkoituksen toteuttamiseksi. Lupahakemukseen sisällytettävät sekä yleisten edellytysten täyttymisen arvioimiseksi ja valvomiseksi tarvittavat tiedot saataisiin osin julkisista rekistereistä, kuten kaupparekisteristä, mutta esimerkiksi osa ulosottotiedoista ja henkilön taloudellista asemaa kuvaavista tiedoista on salassa pidettäviä. Tämän vuoksi aluehallintovirastojen ja Valviran tiedonsaantioikeus koskisi myös salassa pidettäviä tietoja, jos ne ovat välttämättömiä lupahakemuksen käsittelemiseksi tai yleisten edellytysten täyttymisen selvittämiseksi tai valvomiseksi. Laissa olisi myös nimenomainen maininta siitä, että tiedot olisi annettava korvauksetta.

Eri viranomaistiedot voitaisiin pyytää myös hyödyntäen Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön laatimia vakiosisältöisiä velvoitteidenhoitoselvityksiä. Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön toiminnasta säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa. Lain 5 §:n 4 momentin mukaan selvitysyksikkö kuvaa velvoitteidenhoitoselvityksessä organisaation tai organisaatiohenkilön sekä näihin välittömästi tai välillisesti kytkeytyvän organisaation ja organisaatiohenkilön toimintaa ja taloutta sekä veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista. Kytkeäntöjen kuvauksella selvitetään organisaation toiminnassa päätösvaltaa käyttävät henkilöt ja organisaatiot. Velvoitteidenhoitoselvityksiä ei ole aiemman lainsäädännön perusteella ollut mahdollista saada yksityistä päiväkotitoimintaa varten.

Tietojen luovuttamistapaan sovellettaisiin yleislakina tiedonhallintalakia. Tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentissa säädetään siitä, millä edellytyksillä viranomainen voi luovuttaa tietoja teknisen rajapinnan avulla. Edellytyksenä teknisen rajapinnan käyttämiselle on, että tietojen luovuttaminen on säännöllisesti toistuvaa ja luovutettavat tiedot vakiosisältöisiä. Esimerkiksi Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamat vakiosisältöiset velvoitteidenhoitoselvitykset täyttävät tiedonhallintalain asettamat vaatimukset, jolloin tiedot voitaisiin luovuttaa teknisen rajapintaa hyödyntäen. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa myös muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

44 a §. Luvan hakeminen. Pykälän 1 momentissa säädetään lupahakemuksen sisällöstä. Säännökseen esitetään lisättäväksi uusi 12 kohta, jonka mukaan lupahakemuksen olisi sisällettävä varhaiskasvatuksen tietovarannon Vardan käyttäjähallinnan ja tietosisällön varmistamiseksi tarvittavia välttämättömiä tietoja. Säännöksen nojalla hakemuksen voitaisiin edellyttää sisältävän esimerkiksi tiedon Varda-pääkäyttäjistä. Jokaisella toimijalla tulee olla tietovarannon tekninen pääkäyttäjä, josta vaaditaan nimi- ja sähköpostitiedot, jotta uusi varhaiskasvatustoimija on mahdollista luoda varhaiskasvatuksen tietovarantoon. Tieto tarvitaan lupahakemukseen, jotta se voidaan automaattisesti välittää Opetushallitukselle luvan myöntämisen jälkeen ja aloittaa saumattomasti uuden toimijan käyttäjähallintaprosessi Vardaan. Näin varmistettaisiin varhaiskasvatustietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus kansallisessa tietovarannossa.

Hakemuksessa edellytettävät tiedot voisivat pitää sisällään myös muita varhaiskasvatuksen tietovarannon Vardan käyttäjähallinnan ja tietosisällön varmistamiseksi tarvittavia henkilötietoja. Henkilötietojen käsittelyn edellytyksenä olisi välttämättömyys mainitun käyttötarkoituksen kannalta. Uuden 12 kohdan lisäyksen myötä 1 momentin 11 kohtaan

tehtäisiin muutos siten, että lauseen jäljessä olevan pisteen tilalle muutettaisiin puolipiste. Lisäksi 11 kohtaan täsmennettäisiin, että muilla tarvittavilla tiedoilla viitataan muihin kuin 1 momentin 1—10 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin. Kyse olisi teknisluonteisista muutoksista.

46 §. Tietojen toimittaminen ja tallettaminen rekisteriin. Voimassa olevassa pykälässä säädetään tiedoista, jotka luvan saaneista yksityisistä päiväkodeista tulee tallentaa palveluntuottajien rekisteriin. Lisäksi pykälässä säädetään palveluntuottajan rekisteristä poistamisesta. Pykälää ja sen otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin jatkossa myös tietojen toimittamisesta lupaviranomaiselle luvan käsittelemiseksi ja palveluntuottajan rekisteröimiseksi.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi palveluntuottajan velvollisuudesta toimittaa lupaviranomaiselle tiedot lupakäsittelyä ja rekisteröintiä varten sähköisen asiointipalvelun kautta. Sähköisellä asiointipalvelulla tarkoitettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetun Soterin sähköistä asiointia. Palveluun kirjautuminen edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista, joka tapahtuu Digi- ja väestötietoviraston (DVV) ylläpitämän Suomi.fi-tunnistuksen kautta.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin palveluntuottajan velvollisuudesta pitää rekisteriin tallennettavat yhteystiedot ajantasaisina. Vastaavasta velvoitteesta on säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 17 §:ssä. Tämä varmistaisi yhdenmukaisen toimintatavan samassa rekisterissä. Tietojen tarkistaminen ja muutoksista ilmoittaminen tulisi tehdä sähköisesti Soterin kautta.

Ajantasaisina pidettäviä tietoja olisivat 44 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut palveluntuottajan ja toimitusjohtajan tai muun liiketoiminnasta vastaavan henkilön yhteystiedot, 2 kohdassa tarkoitetut toimipaikkojen yhteystiedot sekä 5 kohdassa tarkoitetut päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan yhteystiedot. Palveluntuottajan olisi ilmoitettava näissä tiedoissa tapahtuneista muutoksista sähköisesti. Näin lupa- ja valvontaviranomaisella olisi käytettävissään ajantasaiset ja eheät tiedot palveluntuottajista. Lupaviranomainen vastaisi edelleen rekisterinpitäjänä rekisteriin tallentamiensa tietojen täsmällisyydestä. Palveluntuottajan yhteystietojen päivittämisvelvollisuus olisi keino rekisterinpitäjän käsittelyn täsmällisyyden varmistamiseksi.

Sähköisen asioinnin ensisijainen tarkoitus on sujuvoittaa lupahakemuksen käsittelyä ja rekisteröinnin tekemistä. Lisäksi se parantaisi lupakäsittelyssä tarvittavien ja rekisteriin tallennettavien tietojen oikeellisuutta. Sähköisen asioinnin velvoittavuus koskisi vain niitä yksityisiä toimijoita, jotka hakevat päiväkotitoiminnalleen lupaa. Yksityinen perhepäivähoito on yhä ilmoitusmenettelyn piirissä, eikä velvoite koskisi yksityistä perhepäivähoitoa tarjoavia. Sähköisen asioinnin velvoittavuus kohdistuisi suoraan vain oikeushenkilöihin, joilla voidaan arvioida olevan riittävät tekniset valmiudet ja kyvykyys sähköisen asioinnin käyttämiseen.

Varhaiskasvatuslain 53 ja 58 §:n mukaan valvontaviranomaisella on toimivalta antaa ohjausta ja neuvontaa sekä tarvittaessa määräys varhaiskasvatuslain vastaisen toiminnan puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Näitä toimenpiteitä voitaisiin kohdistaa myös yhteystietonsa päivittämättä jättäneeseen palveluntuottajaan.

7.2 Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan laajennettavaksi uudella 37 kohdalla siten, että Harmaan talouden selvitysyksikkö laatisi velvoitteidenhoitoselvityksen tukemaan varhaiskasvatuslain 43 a §:ssä tarkoitettujen yksityisen

varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämistä ja valvomista. Uuden 37 kohdan lisäyksen myötä 6 §:n 1 momentin 36 kohtaa muutettaisiin siten, että lauseen jäljessä olevan pisteen tilalle muutettaisiin puolipiste.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Varhaiskasvatuslain 44 a §:ssä säädetään yksityisen varhaiskasvatuksen luvan hakemisesta ja 44 e §:ssä yksityisen perhepäivähoidon harjoittamisesta tehtävän ilmoituksen tekemisestä. Varhaiskasvatuslain 44 a §:n mukaan lupahakemuksen tekemisestä, sisällöstä ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Varhaiskasvatuslain 44 e §:n mukaan taas ilmoitusten tekemisestä, sisällöstä ja ilmoitukseen liitettävistä asiakirjoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Lupa- ja ilmoitusmenettelyn liitteistä säädetään tarkemmin voimassa olevassa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa varhaiskasvatuksen yksityisen palveluntuottajan lupa- ja ilmoitusmenettelyyn kuuluvista liitteistä (890/2022). Yksityisen varhaiskasvatuksen lupaprosessi muuttuisi esitettyjen lakimuutosten myötä siten, että lupanhakija ei itse enää toimittaisi kaikkia asetuksessa vaadittuja liitteitä vaan lupaviranomainen voisi saada ne osittain muilla tavoin. Tämän vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen ehdotetaan tehtäväksi muutoksia siten, että siitä kävisi ilmi, ettei lupaa hakevan tarvitse toimittaa liitteitä niiltä osin kuin lupaviranomainen saa ne Harmaan talouden selvitysyksikön tekemästä velvoitteidenhoitoselvityksestä tai muista viranomaisrekistereistä saaduista tiedoista. Lisäksi asetusta täsmennettäisiin lupanhakijoilta vaadittavien rekisteriotteiden osalta. Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa varhaiskasvatuslakiin esitettyjen muutosten kanssa.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan mahdollisimman pian vuoden 2024 alussa.

10 Toimeenpano ja seuranta

Aluehallintovirastot ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tukevat varhaiskasvatuksen yksityisiä palveluntuottajia Soterin käyttöön otossa tukimateriaalein ja ohjeistuksin. Aluehallintovirastot muuttavat nykyisiä ohjeistuksiaan vastaamaan muuttunutta lainsäädäntöä ja päivittää ohjeet sähköiseen asiointiin.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Esitys on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 § turvaa yksityiselämän suojan perusoikeutena jokaiselle. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 14/2018 vp katsonut lähtökohtaisesti olevan riittävää, että henkilötietojen suoja ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuojasetuksen kanssa. Henkilötietojen suoja tulisi valiokunnan mukaan turvata ensisijaisesti yleisen tietosuojasetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Erityislainsäädäntö tulisi rajata

vain välttämättömään tietosuojasetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa (PeVL 14/2018 vp, s. 4). Kansallista liikkumavaraa käytettäessä on perustuslakivaliokunnan mukaan otettava huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 14/2018 vp, PeVL 1/2018 vp, PeVL 25/2005 vp). Erityislainsäädännön tarpeellisuutta tulisi arvioida riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti: mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa yksityiskohtaisempi sääntely on (PeVL 14/2018 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, mukaan luettuna tietojen luovutettavuus, sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekistereissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn laintasolla tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista (ks. esim. PeVL 1/2018 vp, s. 2, PeVL 31/2017 vp, s. 2).

Esityksessä ehdotetaan henkilötietojen käsittelyyn liittyvää erityissääntelyä. Tietojen käsittelyperusteena olisi tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, eli käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Tietosuojasetuksen 6 artiklan mukaan kansallisen liikkumavaran käytön on lisäksi oltava yleisen edun mukaista ja oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Kansallisen liikkumavaran käyttöä on selostettu ja perusteltu tarkemmin jaksossa 4.2.5. Mainitussa kohdassa esitetyillä perusteilla katsotaan, että esityksessä ehdotettu henkilötietojen erityissääntely olisi yleisen edun mukaista ja oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

Varhaiskasvatustien 44 a §:n 1 momenttiin ehdotetaan uutta 12 kohtaa, jonka perusteella lupahakemus voisi jatkossa sisältää varhaiskasvatustien tietovarannon Vardan käyttäjähallinnan ja tietosisällön varmistamiseksi tarvittavia välttämättömiä tietoja. Nämä tiedot voisivat sisältää myös henkilötietoja, mutta tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ei käsiteltäisi. Tiedot tallennettaisiin varhaiskasvatustien 46 §:n 1 momentin perusteella Soteri-rekisteriin. Tietojen rekisteristä poistamisesta on säädetty voimassa olevassa 46 §:n 1 momentissa. Näin ollen ehdotetun muutoksen ei arvioida muodostavan korkeaa riskiä rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille.

Ehdotetun 42 §:n 4 momentin mukaan aluehallintovirastoilla ja Valviralla olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja, jotka ovat välttämättömiä päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen käsittelemiseksi tai 43 a §:ssä tarkoitettujen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämiseksi tai valvomiseksi. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 5—6).

Eduskunnan perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. PeVL 71/2014 vp, s. 3/I, PeVL 62/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 59/2010, s. 4/I). Tästä syystä ehdotetussa 42 §:n 4 momentissa tiedonsaantioikeus sidottaisiin nimenomaisesti niihin välttämättömiin tietoihin, joita tarvitaan yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen käsittelemiseksi tai yksityisen varhaiskasvatustien harjoittamisen yleisten edellytysten selvittämiseksi tai valvomiseksi. Ehdotetun sääntelyn

katsotaan tältä osin olevan yhdenmukaista perustuslakivaliokunnan tiedonsaantioikeuksia koskevan lausuntokäytännön kanssa.

Sähköiseen asiointiin velvoittaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tietojen rekisteriin tallentamista koskevaa varhaiskasvatuslain 46 §:ää siten, että jatkossa palveluntuottajan tulisi toimittaa lupakäsittelyä ja rekisteröintiä koskevat tiedot sähköisesti Soterin sähköisessä asiointipalvelussa, mikä käytännössä merkitsee paperiasioinnista luopumista. Velvoite sähköiseen asiointiin koskisi myös yhteystietojen päivittämistä sähköisen asiointipalvelun kautta. Velvoittavan sähköisen asioinnin ensisijainen tarkoitus on sujuvoittaa lupahakemuksen käsittelyä ja rekisteröinnin tekemistä. Lisäksi se lisäisi lupakäsittelyssä tarvittavien ja rekisteriin tallennettavien tietojen oikeellisuutta. Vastaavista velvoitteista on Soterissa säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajille (laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 15 ja 17 §).

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 21 §:ssä tarkoitettujen hyvän hallinnon periaatteiden kannalta. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Perustuslain 21 §:ssä tarkoitettuun oikeusturvaan kuuluu myös jokaisen oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti. Lisäksi sääntelyllä on merkitystä perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta, sillä sähköiset asiointivälineet eivät välttämättä ole tosiasiallisesti jokaisen saatavilla. Perustuslain 6 §:n 1 momentti sisältää yleisen yhdenvertaisuussäännöksen ja 2 momentti syrjintäkiellon, jonka mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan momentissa erikseen lueteltujen seikkojen perusteella. Momentin loppuosan yleislausekkeen mukaan eri asemaan asettaminen ei saa perustua myöskään henkilöön liittyvään muuhun syyhyn. Ehdotetussa sääntelyssä ei ole kysymys pykälän 2 momentin tarkoittamassa mielessä henkilöön liittyvästä erottelusta, joten ehdotusta on arvioitava suhteessa pykälän 1 momentin yleiseen yhdenvertaisuussäännökseen.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut velvoittavaa sähköistä asiointia huoneistotietojärjestelmää koskevan hallituksen esityksen HE 127/2018 vp yhteydessä. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan PeVL 32/2018 vp merkityksellistä olevan, että velvollisuus sähköiseen asiointiin ei koske välittömästi yksityisiä henkilöitä, vaan velvollisuuden kohteena ovat ensisijaisesti oikeushenkilöt. Lisäksi perustuslakivaliokunta piti hyväksyttävänä perusteina sähköisen asioinnin velvoittavuuteen tietojärjestelmän sähköiseen luonteeseen ja järjestelmän tavoitteisiin liittyviä syitä. Tässä esityksessä ehdotettu sähköisen asioinnin velvoittavuus koskisi vain niitä yksityisiä toimijoita, jotka hakevat päiväkotitoiminnalleen lupaa. Yksityinen perhepäivähoito on yhä ilmoitusmenettelyn piirissä, eikä velvoite koskisi yksityistä perhepäivähoitoa tarjoavia. Sähköisen asioinnin velvoittavuus kohdistuisi suoraan vain oikeushenkilöihin.

Asiassa on arvioitava erityisesti sitä, onko sähköinen asiointi nykyisin yksityistä päiväkotitoimintaa harjoittavien toimijoiden saatavilla. Internetin käyttö ja sähköinen asiointi viranomaisissa on jatkuvasti yleistynyt ja tulee yhä yleistymään. Soterin sähköisen asiointipalvelun järjestämisessä noudatetaan hallinnon yleislainsäädäntöä ja digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annettavaa lainsäädäntöä. Tunnistautuminen Soteri-palveluun tapahtuu DVV:n ylläpitämän Suomi.fi tunnistuksen kautta, jossa käytössä ovat niin pankkitunnukset, mobiilivarmenne, varmennekortti ja eIDAS asetuksen mukaisia eurooppalaisia tunnistusvälineitä. Käytännössä jokaisella suomalaisella henkilöllä ja yrityksellä on mahdollisuus hankkia sähköisessä asioinnissa tarvittavat välineet sähköiseen tunnistautumiseen. Näin ollen yksityistä päiväkotitoimintaa aloittavien henkilöiden valmiuksia sähköiseen asiointiin voidaan pitää lakiehdotuksen kannalta riittävinä. Edellä esitetyn perusteella katsotaan, ettei ehdotettu sääntely vaaranna 6 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuutta eikä 21 §:ssä turvattua asianmukaista viranomaiskäsittelyä.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa sääätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 42 §:n otsikko, 44 a §:n 1 momentin 11 kohta sekä 46 §:n otsikko, 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 44 a §:n 1 momentin 11 kohta ja 46 §:n 3 momentti laissa 326/2022 sekä 46 §:n 1 momentti laissa 742/2023, sekä
lisätään 42 §:ään uusi 4 momentti sekä 44 a §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 326/2022, uusi 12 kohta, seuraavasti:

42 §

Suunnittelun, arvioinnin, valvonnan ja lupamenettelyn tiedonsaanti

Aluehallintovirastoilla ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä ja maksutta saada pyydettyä muulta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta ja kytkennöistä, jotka ovat välttämättömiä yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen käsittelemiseksi tai 43 a §:ssä tarkoitettujen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämiseksi tai valvomiseksi.

44 a §

Luvan hakeminen

Päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen on sisällettävä:

-
- 11) palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden ja muiden varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamisen arvioimiseksi tarvittavat muut kuin 1—10 kohdassa tarkoitettut tiedot;
 - 12) varhaiskasvatuksen tietovarannon käyttäjähallinnan ja tietosisällön varmistamiseksi tarvittavat välttämättömät tiedot.
-

46 §

Tietojen toimittaminen ja tallettaminen rekisteriin

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitävät valtakunnallista tietojärjestelmää (*palveluntuottajien rekisteri*) 44 §:ssä tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä sekä yksityisen päiväkotitoiminnan valvontaa ja tilastointia varten. Palveluntuottajan on toimitettava lupakäsittelyä ja rekisteröintiä varten tiedot lupaviranomaiselle sähköisen asiointipalvelun kautta. Lupaviranomainen rekisteröi palveluntuottajan ja sen toimipaikat, jos se myöntää päiväkotitoiminnalle luvan. Palveluntuottajaa koskevat tiedot tulee poistaa

rekisteristä vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä lukien, kun palveluntuottaja ilmoittaa toiminnan lopettamisesta tai päiväkotitoiminnan harjoittamista koskeva lupa peruutetaan 44 d §:ssä tarkoitetussa tilanteessa.

Palveluntuottajan on pidettävä rekisteriin tallennettavat 44 a §n 1 momentin 1, 2 ja 5 kohdassa tarkoitetut yhteystiedot ajantasaisina ja ilmoitettava niissä tapahtuneista muutoksista sähköisen asiointipalvelun kautta. Lupaviranomainen vastaa rekisteriin tallettamistaan tiedoista ja niiden luovuttamisen lainmukaisuudesta. Valvontaviranomainen saa käyttää rekisterin tietoja tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

2.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 36 kohta, sellaisena kuin se on laissa 743/2022, ja
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 1112/2017, 404/2018, 414/2018, 722/2019, 1399/2019, 624/2020, 1264/2020, 488/2021, 690/2021, 1134/2021, 495/2022, 713/2022, 1119/2022, 1327/2022, 1340/2022, 1355/2022 ja 743/2023 uusi 37 kohta seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

36) sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain (741/2023) 7 §:ssä tarkoitetun palveluntuottajan ja palveluntuottajan hallintoelimiin kuuluvien henkilöiden ja toimitusjohtajan sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten luotettavuuden selvittämistä;

37) varhaiskasvatuslain (540/2018) 43 a §:ssä tarkoitettujen yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämistä ja valvomista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 21.12.2023

Pääministeri

Petteri Orpo

Opetusministeri Anna-Maja Henriksson

1.

Laki

varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 42 §:n otsikko, 44 a §:n 1 momentin 11 kohta sekä 46 §:n otsikko, 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 44 a §:n 1 momentin 11 kohta ja 46 §:n 3 momentti laissa 326/2022 sekä 46 §:n 1 momentti laissa 742/2023, sekä lisätään 42 §:ään uusi 4 momentti sekä 44 a §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 326/2022, uusi 12 kohta, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

42 §

42 §

*Suunnittelun, arvioinnin ja valvonnan
tiedonsaanti*

*Suunnittelun, arvioinnin, valvonnan ja
lupamenettelyn tiedonsaanti*

Aluehallintovirastoilla ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä ja maksutta saada pyydettyä muulta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta ja kytkennöistä, jotka ovat välttämättömiä yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen käsittelemiseksi tai 43 a §:ssä tarkoitettujen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämiseksi tai valvomiseksi.

44 a §

44 a §

Luvan hakeminen

Luvan hakeminen

Päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen on sisällettävä:

Päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen on sisällettävä:

11) palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden ja muiden

11) palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden ja muiden

varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamisen arvioimiseksi tarvittavat muut tiedot.

varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamisen arvioimiseksi tarvittavat muut *kuin 1–10 kohdassa tarkoitetut* tiedot;

12) varhaiskasvatuksen tietovarannon käyttäjähallinnan ja tietosisällön varmistamiseksi tarvittavat välttämättömät tiedot.

46 §

Tietojen tallettaminen rekisteriin

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitävät valtakunnallista tietojärjestelmää (*palveluntuottajien rekisteri*) 44 §:ssä tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä sekä yksityisen päiväkotitoiminnan valvontaa ja tilastointia varten. Lupaviranomainen rekisteröi palveluntuottajan ja sen toimipaikat, jos se myöntää päiväkotitoiminnalle luvan. Palveluntuottajaa koskevat tiedot tulee poistaa rekisteristä vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä lukien, kun palveluntuottaja ilmoittaa toiminnan lopettamisesta tai päiväkotitoiminnan harjoittamista koskeva lupa peruutetaan 44 d §:ssä tarkoitetussa tilanteessa.

Lupaviranomainen vastaa rekisteriin tallettamistaan tiedoista ja niiden luovuttamisen lainmukaisuudesta. Valvontaviranomainen saa käyttää rekisterin tietoja tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

46 §

*Tietojen **toimittaminen** ja tallettaminen rekisteriin*

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitävät valtakunnallista tietojärjestelmää (*palveluntuottajien rekisteri*) 44 §:ssä tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä sekä yksityisen päiväkotitoiminnan valvontaa ja tilastointia varten. *Palveluntuottajan on toimitettava lupakäsittelyä ja rekisteröintiä varten tiedot lupaviranomaiselle sähköisen asiointipalvelun kautta.* Lupaviranomainen rekisteröi palveluntuottajan ja sen toimipaikat, jos se myöntää päiväkotitoiminnalle luvan. Palveluntuottajaa koskevat tiedot tulee poistaa rekisteristä vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä lukien, kun palveluntuottaja ilmoittaa toiminnan lopettamisesta tai päiväkotitoiminnan harjoittamista koskeva lupa peruutetaan 44 d §:ssä tarkoitetussa tilanteessa.

Palveluntuottajan on pidettävä rekisteriin tallennettavat 44 a §:n 1 momentin 1, 2 ja 5 kohdassa tarkoitetut yhteystiedot ajantasaisina ja ilmoitettava niissä tapahtuneista muutoksista sähköisen asiointipalvelun kautta. Lupaviranomainen vastaa rekisteriin tallettamistaan tiedoista ja niiden luovuttamisen lainmukaisuudesta. Valvontaviranomainen saa käyttää rekisterin tietoja tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 36 kohta, sellaisena kuin se on laissa 743/2022, ja
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 1112/2017, 404/2018, 414/2018, 722/2019, 1399/2019, 624/2020, 1264/2020, 488/2021, 690/2021, 1134/2021, 495/2022, 713/2022, 1119/2022, 1327/2022, 1340/2022, 1355/2022 ja 743/2023 uusi 37 kohta seuraavasti:
Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

36) sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain (741/2023) 7 §:ssä tarkoitetun palveluntuottajan ja palveluntuottajan hallintoelimiin kuuluvien henkilöiden ja toimitusjohtajan sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten luotettavuuden selvittämistä.

36) sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain (741/2023) 7 §:ssä tarkoitetun palveluntuottajan ja palveluntuottajan hallintoelimiin kuuluvien henkilöiden ja toimitusjohtajan sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten luotettavuuden selvittämistä;

37) varhaiskasvatuslain (540/2018) 43 a §:ssä tarkoitettujen yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämistä ja valvomista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .